

FACULDADE DE LETRAS DA UNIVERSIDADE DE COIMBRA
INSTITUTO DE ESTUDOS HISTÓRICOS DR. ANTÓNIO DE VASCONCELOS

Revista Portuguesa de História

TOMO XIV

HOMENAGEM AO DOUTOR PAULO MERÊA

VOLUME III

COIMBRA / 1974

SANTA IRIA E SANTARÉM

Aditamento

Depois de impresso o artigo *Santa Iria e Santarém — Revisão de um problema hagiográfico e toponímico* ⁽¹⁾, comprámos no antiquário Rosenthal, de Oxford, um Breviário Bracarense manuscrito, de cerca de 1470, que tinha pertencido aos Duques de Palmeia.

Nas folhas 330V.-333V., encontra-se o ofício de Santa Iria, cuja estrutura é idêntica à do Breviário de S. Simão da Junqueira (1514) e à do Próprio de Lisboa (1536), mas com variantes e com as lições muito mais desenvolvidas que as destes ofícios ⁽²⁾ e as dos outros que atrás publicamos ⁽³⁾.

Este Breviário atribui o martírio de Santa Iria ao ano 1053, como o texto C, o que é erro manifesto, como já mostrámos. Ao mosteiro de Santa Maria de Nabância atribui 24 monges, divergindo assim de todos os outros textos actualmente conhecidos ⁽⁴⁾.

Transcrevemos todo o ofício por as suas lições serem hoje as que mais se aproximam da legenda original, traduzida pelo *Fios Sanctorum* de 1513. Basta o cotejo dos seguintes trechos para se concluir que os respectivos textos provém do mesmo arquétipo:

Breviarium Bracarense

«... et ne carne tua facias quod anima graviter puniatur. Peccatum enim facile fit, sed gravius redimitur, et huius mundi dulcedo brevis eternum preparat interitum (...).» ^(*)

Fios Sanctorum

«...nem obres en tua carne per que a tua alma seja gravemente atormentada, ca o pecado ligeiramente se faz, mas a sua punição fica pera sempre e hua breve delectaçom dá tormentos sem medida nem termo.

(*) Pp. 1-63 deste tomo.

(2) pp- 47-51 e 56-58.

(3) pp 43-47, 54-56 e 58-6.

(4) P. 6.

Recordare, frater, quia omnis caro phenum et omnis gloria eius quasi flos peribit» (*Lectio V.^a*).

«Magister obtime, (...). Nam et ego tanta ratione utor quod, donante Deo, de bonis vel de malis scio que eligam et deceptioni tue nephandissime nunquam cedam.

Magister bone, revertere ad bona consilia que mihi semper tradidisti et de eis tibi partem capias, ne anima tua tam turpiter in laqueo sathane capiatur...» (*Lectio VI.^a*).

Porém lembrete irmãoo que toda carne he feno, e toda gloria do mundo como frol delle» (Vid. pp. 51-52).

«... mas tu sabe, mestre, que eu por virtude de Deus ja uso de tanta razõm (...) que eu sey que devo escolher, tomando o bem e fugindo do mal, e por causa nem rason alguma me nom poderás sujugar aos teus malvados conselhos, mas tu, bom mestre, torna torna sobre ty e agora toma sobre ty aqueles conselhos que sempre me deste e toma para ty parte que a tua alma nom pereça e eternalmente seja emlaçada nos laços de sathanas ...» (p. 52).

Estes e outros pormenores semelhantes não constam de mais nenhuma legenda de Santa Iria hoje conhecida, o que valoriza as lições do nosso Breviário Bracarense, que pertenceu à Casa Palmeia.

In natate Sancte Herene virginis et martiris

Super psalmos ana. In Herene leta memoria, laudet Christum mater Ecclesia. Aduvante cuius ⁽⁵⁾ clementia, vincit mundum, carnem, demonia. Plaudat tota celestis curia, hanc consortem habens in gloria.

'Psalmi feriales.

Capitulum. Confitebor tibi, Domine rex.

Resp. Locum ostensum. Vers, Sanctitatem. VIII Resp.

Variantes no texto B (p. 45):

⁽⁶⁾ eius.

de mo lili: nouebum i ciuitate
 binnue qm edificauit ferre atx
 bi uemens q p9 miradma dice
 bat: i e in confinio uicomedie ip
 unca giroz. Corp' u ei9 qditi
 aromati9 arams: magna ei gla
 i sup' dca usq' sepulti e. lco. 11.

Post euolutos at' anos create:
 Ducetos ingunt: t'p'ib' ang'oz
 qstantiq. qstantiu: qstanti filioz
 magu qstantiu impatoris ante
 impiu ap' state uiliani corp' sci
 luce fustati e agreas debitu
 usq' : delum i ule m regiam
 qstantino poltina: maguo fa
 uore susceptu acuib' simul cum
 corpeib' loz: andree ap'li: thi
 motxi discipli digno honore re
 conditi e. ubi celeb'nt' condie
 mirabilia d' nri ihu x: an est ho
 uoz: gla in sc'la sc'oz: Amē. **In**
 → **ntle Sc' hene. V. amziz. sup' ps.**

A. In herene leti memoria laudet r'
 maiz eam aduuate cui' clementia
 uncat mundu carne de moia plaudat
 tota celestis curia hanc gl'ozem ha
 lens in gl'ia. **Psalmi fialez. cplm**
Confitebr: f' d' rer. R. loci ofte
luz. V. S'atate m. sup' ps. h'z.

Collaudantes uenem herene
 p'ndoma ut ai ipa gl'icm i celest
 patu. **Q**edam striz manauit
 ugis uanitatiz: si cum p' d'ozant

ututi nobilita: na me ei h'itmut
 ap' meo d'ituz. **U**rgo sc'ci
 comp'bat' taliz mirabilib' nam
 illiz si tangat' melom ai em'z?
 ois languens libat' aliuz lango
 rib'. **Q**u' qua ingressu h'ent
 claudi sepi iuiditiam. p' hanc
 ihu no' exaudi donas itis uenā.
 ut p'stino tue laudi digna dare
 gliam. **Q**at' d'ent' atq' proli
 la' h'uo: z gl'ia. ai ihu x' soli
 p' sc'la p' h'ima. ai h'erna q' no'
 poli p'ducat ad gaudia. **Amē.**

V. aduulabit ei. **Ad Ms. A.** s' b' solu
 ta annali uindō laudat' celum em'z
 obf'ndō ubi sp'ali p' h'ucuz ofeulo
 lanat' int'li p' abulo. p' **Ms. Ozō.**

Beate herene ugis: z m'is tue
 sollep' nitate uenaudam q's
 d'ne eam tua deuota suscipiat: et
 fiat magna gl'ificatiois amore
 deuotioz. **Stante h'ar' p' h'ant' cre**
p'lo: P. Deinde fiat qm' d'elo. Ca
p'atio m'iz. z. inll' ai i' d'one. Ozō.

Pia q' op' d' ut q' b' ai p' h'ij
 p' m'is tui notitia colluit. ut r'
 celliore ai iutu nois amore uol
 rem' p' **I**ubitat' laud' eam d'o
 m' h'ip'ia. herene gaudia qui dedit

Collaudantes. **h'z lectia. p' d'ent.**
Qu' d'eamz herena ai amib'
 qm laudand' de uolhamz fil
 lile utimib' si ad plenū d'itā?
 de illiz actib'. **Q**ui oleo uā sua

.. ut p' d'ituz.

Hymnus

Collaudantes veneremur
Herene sollempnia
Visu toto precemur⁽⁶⁾
Eius patrocinia
Ut cum ipsa gloriemur
In celesti patria.

De clara stirpe manavit
Virginis nativitas,
Sed eam plus decoravit
Virtutum nobilitas.
Nam in ea⁽⁷⁾ habitavit
A primevo Deitas.

Virgo sancta comprobatur
Multis mirabilibus
Nam illius si tangatur

Melota cum crinibus
Omnis languens liberatur
A suis langoribus.

Per quam ingressum ⁽⁸⁾ habent claudi.
Leprosi munditiam,
Per hanc, Ihesu, nos exaudi
Donans reis⁽⁹⁾ veniam
Ut possimus tue laudi
Dignam dare gloriam.

Patri dentur atque Proli
Laus, honor et gloria,
Cum Spiritu Deo soli
Per secula perhemnia
Cum Herena, qui nos poli
Perducat ad gaudia. Arnen.

Vers. Aduvabit eam.

Ad Magn. ana. Absoluta ⁽¹⁰⁾ carnali vinculo, scandit celum carens obstaculo, ubi, sponsi perfruens^a osculo ⁽¹¹⁾ saciatur vitali pabulo.

Post Magn. Oratio. Beate Herene virginis et martiris tue sollempnitatem venerandam quesumus, Domine, Ecclesia tua devota suscipiat et fiat magne ^b glorificationis amore devotior et tante fidei proficiat exemplo. Per.

Deinde fiat commemoratio de Sancto Caprasio martire et etiam in Laudibus cum ista oratione ^c.

[AD MATUTINUM]

Invitatorium. Laudes, Ecclesia, Deo⁽¹²⁾ multiplica, Herene gaudia qui debit celica.

Ps. Venite.

⁽⁶⁾ Nisu toto deprecemur.

⁽⁷⁾ In hac enim.

⁽⁸⁾ gressum.

⁽⁹⁾ rex.

Variantes no texto D (p. 47):

⁽¹⁰⁾ absoluto.

⁽¹¹⁾ falta 0 texto desde ubi.

⁽¹²⁾ Christo.

^a No texto *perfluens*.

^b No texto: *magna*.

^c Não se publica, por não interessar ao tema em estudo.

Hymnus

Collaudantes ⁽¹³⁾ studeamus	O quam palam demonstratur
Herenam cum cantibus,	Virginalis sanctitas,
Quam laudando demonstramus	Dum celitus revelatur
Fulsisse virtutibus	Iuvenis infirmitas
Si ad plenum dixeramus	Et per tactum restauratur
De illius actibus.	Insperata sanitas
Cum ⁽¹⁴⁾ oleo vas servavit	Per quam egros, Ihesu bone,
Per multas vigiliis,	Sanas multipliciter,
Idcirco gaudens intravit	Per hanc fac nos in agone
Ad celestes nuptias,	Sic pugnare fortiter
Ubi vite quas optavit	Quod in celesti ⁽¹⁵⁾ regione
Percepit ⁽¹⁶⁾ delitias.	Letemur feliciter ⁽¹⁷⁾ .
	Patri dentur ...

In I noct. ana. Feminarum quondam cenobio iuncto Nabam quo fluvio ⁽¹⁸⁾ sancte fuit inhabitatio ⁽¹⁹⁾. *Ps.* Domine, Dominus noster. *Ana.* Precum instans vigiliis ⁽²⁰⁾, semel post anni circulum Sancti Petri cum aliis visitabat oraculum. *Ps.* Celi enarrant. *Aha.* Preces crebro fletu ⁽²¹⁾ ieiunans iungebat et carnem spiritui servire cogeat. *Ps.* Domini est terra. *Vers.* Diffusa est gratia.

JLectio prima. Tempore illo quo nobilissimus atque christianissimus Castinaldus, vir nobilis Cassie, principaretur apud Nabam etiam ⁽²²⁾ Herena sancta virgo ac monialis pulcherrima mortem pertulit corporalem pro fide castitatis super ripam Nabam, anno M.^o quinquagesimo tertio ⁽²³⁾ ab Incarnatione Domini Nostri Ihesu Christi, cuius fides iam sparsa, longe lateque firmiter tenebatur. Beata Herena igitur nobilissima fuit progenie, sed virtutibus honorabilior. Nam ab infantia sua, gratia Domini repleta, divinis semper inherebat studiis. Hec virgo erat pudica, pia, simplex, humilis, ieiunatrix et exoratrix, nimium in sanctis lectionibus studiosa et in omni Dei servitio et Genitricis eius omniumque sanctorum devotissime permanebat.

Variantes em B:

- ⁽¹³⁾ Collaudare.
- ⁽¹⁴⁾ Dum.
- ⁽¹⁶⁾ Percipit.
- ⁽¹⁶⁾ celi.
- ⁽¹⁷⁾ B traz as duas ultimas estâncias em Laudes.

Variantes em D:

- ⁽¹⁸⁾ quodam cenobio iunctum Nabam quod heret fluvio.
- ⁽¹⁹⁾ habitatio.
- ⁽²⁰⁾ vigiliis.
- ⁽²¹⁾ fletui.
- ⁽²²⁾ apud Nabantiam.
- ⁽²⁸⁾ D. C. LIII.

Kesp. Herena vas repletum gratia, falssa mundi contempnens⁽²⁴⁾ gaudia.
P. Expedito ⁽²⁶⁾ currens ad premia sine carentia. *Vers.* In agone stans, Christi famula a se cuncta pellit obstacula. *P. Expedite.*

Lectio II.^a Remigius namque religiosus et doctissimus monachus eam tam litteras quam mores docuerat sub gratia nobilium parentum suorum, Hermigii et Eugenie nomine, et domini abbatis Sellii, qui frater Eugenie matris ipsius virginis extitit et in cenobio magno Beate Virginis Marie degebat, in loco parum concavatum viginti et quatuor ⁽²⁰⁾ scapulatis monachis iuxta torrentem qui dicitur Effrom, quod fit ⁽²⁷⁾ sine fonte, et sinuose labens in Nabam ibi descendit. Super autem hoc cenobio ⁽²⁸⁾ versus aquilonem, in loco plano et eminentiori, erant predicti Castinaldi palatia cum villa pulcherrima dicta Nabantia, a fluvio distante iactu lapidis uno vel minus.

Kesp. Adolescens, Britaldus nomine, admiranda pre pulchritudine infirmatur. *P. Defixo lumine in sancta propagine* ⁽²⁹⁾. *Vers.* Medele penitus hic opem perdidit amor illicitus quem egrum redidit.

Lectio III.^a Sub villa ista super Nabam Sancta vivebat Herena cum devotissimis Deo monialibus, quarum due sorores patris eius erant, scilicet domna Casta et Iulia, que ibi postea fuerunt sepulte pariter in singulis lapideis monumentis. Ad honorem quarum edificatum est opus parvum et pulcrum in modum arcuate domus intus et a foris quadratum, subi⁽⁸⁰⁾ ipsarum monumenta. Quod opus coram se habuit quasi domum quadratam et in mundo ⁽⁸¹⁾ eius pavimento coligebatur aqua munda, que a longe veniebat subtus terram per lapidum ^{i³²} canales ut esset melior, frigidior et sanior utentibus ea ⁽⁸³⁾, licet ex ipso esset fluvio propinquissimo ⁽⁸⁴⁾. Per circuitum vero ipsius fontis monialium claustra erant valde decora.

Kesp. Sunt parentes tristes ob filium, sed qui promptus est ad auxilium, iuvat Christus. *P. Sic rediit gaudium in mentes omnium* ^{i⁸⁶}. *Vers.* Morbum sancta noscit divinitus, tactus eger fit sanus penitus. *P. Sic.*

In II.º nocturno ana. Temptatur Remigius qui sanctam incluserat ⁽³⁶⁾ et eius ardentius amplexus desiderat. *Ps.* Eructavit. *Aha.* Pudor propulsatur, venus hunc estuat⁽⁸⁷⁾, sanctam deprecatur sibi quod annuat. *Ps.* Deus noster.

⁽²⁴⁾ contempsit.

^{i²⁶} expedite.

⁽²⁶⁾ concavo cum xnn.

⁽²⁷⁾ vel qui fit.

⁽²⁸⁾ hoc autem cenobium.

⁽²⁹⁾ virgine.

^{C⁸⁰} super.

⁽⁸¹⁾ medio.

⁽⁸²⁾ Falta.

⁽³³⁾ eam.

⁽³⁴⁾ Falta desde licet.

⁽³⁶⁾ tristium.

⁽³⁶⁾ instruxerat.

⁽³⁷⁾ stuat.

Ana. Nunc minis alloquitur, nunc illi blanditur. Hec minis non frangitur nec blandiciis molitur. *Ps.* Fundamenta (38). *1fers.* Specie tua et pulchritudine.

Lectio III.^a Sancta vero Herena ex claustro proprio consuever at semel in anno, in festo Beati Petri, cum ceteris monialibus orandi causa pergere ad ecclesiam Beati Petri apostoli que iuxta Castinaldi palatia erat edificata, laudabili opere decorata et plena sanctorum reliquiis, ad quam vir nobilissimus Castinaldus cum militibus suis et dominabus et aliis permixti sexus eiusdem loci gentibus divina officia diligenter pene cotidie audiebat (39). Hic autem princeps habebat unicum filium Britaldum nomine, probum, alacrem, spetiosissimum. Qui audiens Herene sancte pulchritudinem, et casu (40) semel cum vidisset eam in ecclesia angustiari cepit fortiter in amorem eius et tantum ob divinum timorem et parentum suorum et domini abbatis Seli reverentiam non ausus vim amoris ipsius detegere, tacendo more amantium egrotavit. De cuius egritudine Castinaldus et Cassia parentes eius nimium condolentes cum universa curia medicos ad sanandum eum venire faciebant, qui diversas (41) morbi causas, sed morbum non perpendentes, nullum penitus egritudinis (42) eius poterant dare remedium.

Resp. Herbe succus in potum traditur, cuius austu virgo (43) concipitur. Quasi plenans vulgus decipitur (44). *P.* Sub re falsa dum verum creditur. *Vers.* Actor mali hoc(45) asserit, virginalis sic fama deperit. *P.* Sub.

Lectio V.^a Hanc autem egritudinem divina inspiratione ut sancta cognovit Herena, statim causa pietatis et humanitatis perrexit illuc. Et ad illum gradus (46), exclusis omnibus a palatio, sola solum humiliter ac divinitus sic affatur: Frater mi, hec infirmitas non est tibi ad mortem, sed Dei miseratione salutem consequeris, si ea que oculi tui ad dampnum tuum concupierunt ultro dimittas (47) et ultra non concupiscas et ne carne tua facias quod anima graviter puniatur. Peccatum enim facile fit, sed gravius redimitur, et huius mundi dulcedo brevis eternum preparat interitum. Asperitas vero et dum labor sempiternam requiem. Nunc modo est recordatio tantum huius mundi potentum quantum voluntatem Dei facientium. Recordare, frater, quia omnis caro phenum et omnis gloria eius quasi flos peribit. — Tunc ille sic sibi respondit et ait: Scio quod nosti qua ego laboro egritudine, sic etiam noscas quod si ex ea moriar vel alii compleas quod mihi abnegas, ego ipse vel alius pro me gladio te percuciet et ultra non vivas.

Resp. In virgine[m] surgunt opprobria; devitant colloquia. *P.* Nam patebant cunctis indicia quod fuisset hominis conscia. *Vers.* Virgo viri prorsus incognita secum mirans fit valde territa. *P.* Nam.

(38) Magnus Dominus.

(39) suis et aliis gentibus, ut divina officia audiret, pene quotidie veniebat.

C(40) in casu.

(41) diversas proferebant.

(42) egritudini.

(43) non virgo.

(44) *falta o texto desde quasi.*

(46) verum hoc.

(46) ingrediens.

(47) *Terminam aqui as lições de D.*

Lectio VI.^a Ad hec illa sic ait: Absint hec a me, frater mi, ut tuam vel alterius nephandam compleam voluntatem. Sed exoro Dominum nostrum Ihesum Christum ut secundum suam misericordiam sanitatem tibi conferat et confirmet in bono animum tuum ex hac hora. Et hiis dictis, impositisque manibus super eum discessit ab eo et reverssa est in claustrum suum. Ille vero restitutus est statim sanitati, auxiliante Deo et precibus Sancte Herene virginis. Unde parentes iuvenis, dantes laudes et gloriam Deo et Sancte virgini Herene, accumulaverunt illi et eius colegio gratiam cum multis muneribus. Post rem huiusmodi transauto biennio intravit sathanas in Remigium monachum, magistrum Sancte Herene, et in amorem sancte virginis tam alacriter viscera eius extorruit quod, deposito pudore proprio, effemitter (48) sanctam virginem ad amplexus suos nephandissimos invitaret. Et nunc blandiciis pro turpi scelere [nunc] minis per rigores constantia mentem sanctam illius pulsabat (49). Illa coacta ad hec respondere sic ait: Magister obtime, usque modo magistrasti mihi veritatem et timorem Dei et omne bonum, cave ne mihi amodo magistres errorem et nequiciam diaboli. Nam et ego tanta ratione utor quod, donante Deo, de bonis vel de malis scio que eligam et deceptioni tue nephandissime nunquam cedam (60). Magister bone, revertere ad bona consilia que mihi semper tradidisti et de eis tibi partem capias, ne anima tua tam turpiter in laqueo sathane capiatur. Opus tuum quod longo tempore cum maximo labore perfecisti, cur uno momento ad terram decedere conaris? Opus Deo gratum est insipientibus sapientiam declinare et viam docere qua veniant ad salutem.

Resp. Hoc factum Britaldum non latitat, rursus venus illum exagitat. *P.* Et cum minis virginem conscitat (61) nunc blandiciis flagitat. *Vers.* Ignem fovens illicitum, sancte cupit concubitus. *P.* Et.

In III,^o noct. ana. A ^a Britaldo monitus, necat ^b quidem milies sanctam prorsus choitos nolentem minans (52). *P/.* Cantate. *lana.* In Azotum (53) fluvium ideo de Nabam corpusculum ex hoc transiit in alium, cui Tagus est vocabulum. *Ps.* Dominus regnavit. *Ana.* Hinc miles et Remigius Romam vadunt celerius, ubi sub penitentia migravit iuvante gratia. *Ps.* Cantate. *JIUS vers.* Adiuavit eam Deus.

[*Lectio VII.*] *Secundum Matheum.* In illo tempore, dixit Dominus Ihesus discipulis suis parabolas hanc: Simile est regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse. *Ei reliqua.* Ille autem videns eam nimis constantem et in nulla verborum arte posse falli, diabolico impletus ingenio unius herbe succum nimis artificiose sibi in potum

Variantes em F (p. 55):

(48) tam acriter (.....) effreniter.

(49) compulsabat.

(50) Falta 0 texto desde Nam.

(61) concitat.

Variantes em D (p. 49):

(62) viriles.

(68) Ozecarum.

^a No texto: 0.

^b No texto: nec ad.

tribuit, que brevi tempore similem pregnantam reddidit incorruptam. Mox huius mali actor insultans illi, divulgavit hec universis qui noverant eam. Et operiens eius famam infamie confusione ipsam contempni fecit, eius religiositatem in derisum et opprobrium omnino dissolvit. Ex quibus hec male tractabatur vituperiis. Et qui eius colloquium et societatem dillexerunt iam quasi infamem spernentes non spretam Deo nec dimissam dimictebant. Illa, nesciens quomodo hec evenissent, mirabatur perterrita qualiter eius uterus sine virili semine paulatim intumescibat. Asserebat namque vere commixtionem virilem non habuerat, sed expressa similitudo pregnantis maiorem cernentibus dabat fidem.

Resp. Sancte sue non patitur ultra Deus opprobria, verum latens ostenditur, propulsatur falatia⁽⁶⁴⁾. *P.* Sic sepulta laus nascitur, sepelitur infamia⁽⁶⁵⁾. *Vers.* Quid fuisset actum de virgine noscit abbas divino flamine. *P.* Sic sepulta.

Lectio VIII.^a Hec omnia Castinaldi filius cum vidisset⁽⁶⁶⁾, zelotipiam summens indignatus est apud semetipsum sic ait: Sine causa mortis hec illa non fecit que me spreto digniori alium admisit quasi meretrix amatorem. Certum certe habeo quod iterum in amorem illius incalesco et ea frui non potero. Precipiam prius interficere quam languendo animum meum extinguere valeam amore eius. Tunc iterum pulsavit eam minis et precibus. Repulsus iterum, nimio furore repletus, precepit cuidam militi de patris sui curia, amico suo karissimo, quod eam latenter pro posse gladio perimeret et in fluvium deiceret ut sic melius tantum facinus tegetur. Qui miles protinus insidiatus est ei et cum forte stantem et orantem post matutinas laudes ante crepusculum diei in ripa fluvii conspexisset, accedens obturavit os eius et exutis vestibus preter melotem gladio confodit guctur eius et defunctam proiecit in fluvium. Ipse^a vero protinus penitentia ductus cum Remigio monacho Romam peccit et ambo ibi sub penitentia obierunt.

Resp. Locum ostensum celitus abbas deposcit conscitus. *P.* Ubi corpus a populo repertum est cum tumulo. *Vers.* Sanctitatem propallat virginis solum siccum in aquis fluminis. *P.* Ubi.

Lectio IX.^a Deinde collapsum est corpus Sancte virginis Herene per Nabam in Azotum⁽⁶⁷⁾ et ex hoc in Tagum usquequo pervenit iuxta montem qui Scabicastrum nu(n)cupatur. Mane autem facto, cum non inveniretur universsi cogitabant dicentes: Quia ex maxima verecundia cum aliquo fugisset homine, qui eam impregna verat non amplius reditura. Deus vero nolens eos diu in tam mala suspitione⁽⁶⁸⁾ permanere, divinitus revelata sunt omnia abbati Selio que contingerant illi. Quibus notis, ille gavisus est valde, permixta tristitia cum leticia. Et statim cum monachis et militibus et ceteris gentibus pervenit ad locum pre-

Variantes em D:

(64) infamia.

(65) fallacia.

Variantes em F:

(66) audisset.

(67) Ozecarum.

(68) suspitione.

^a No texto: ipso.

dictum Tunc Tago, Dei virtute collecto ad se, ibi ex una parte apparuit solum ^a illius quasi terra arida, ubi inventum est sancto corpori aptissimum sepulcrum. Et cum eam de loco movere non possent, intellexerunt quod Deus in eo illam sepeliri voluit. Et tunc honorifice et cum magnis laudibus corpus ibi sanctissimum, tollentes capilorum et melote reliquias, sepelierunt, et expansis desuper aquis, ad limitem proprium redierunt. Post hec abbas reversus est cum reliquiis sanctissimi corporis ad cenobium suum, ubi multi ceci, claudi, leprosi et diversas infirmitates habentes ex tactu reliquiarum et affectu devotionis, Deo adiuvante, curati sunt.

Resp. Cum melota, cum tactis crinibus datur salus cunctis languentibus.
P. Ihesu clemens, Herene precibus nos iunge supernis civibus. *Vers.* Per quam cecis restauras lumina, nobis cuncta relaxa crimina. P. Ihesu.

IN LAUDIBUS

Ana. Adest dies gaudio multiplici plena, in qua celi solio locatur Herena.
Ps. Dominus regnavit.

Ana. Paupertas, martirium, decus virginale virginem ad gaudium ducunt eternale.

Ana. Dum aque Tagi fluminis cursum dimictunt proprium de sanctitate virginis palam dant testimonium.

Ana. Post certamen nobile celo coronatur, ubi dilectabile lumen contemplatur.

Ana. Per amoris vinculum herens nato Dei, Herene vocabulum confortavit rei⁽⁶⁹⁾.

Capitulum. Confitebor tibi, Domine rex.

Hymnus

In hac die recollatur
 Virgo cum letitia,
 In qua de mundo levatur
 Ad regna celestia,
 Ubi sponsum amplexatur
 Grata fruens gloria.

 Virgo minas impiorum
 Non timens in prelio,
 Renuendo viri thorum,
 Vitam finit gladio
 Sic est inquam ⁽⁸⁰⁾ in celorum
 Sublimata solio.

Quia gratis conservavit
 Virginale lilium,
 Tandem ⁽⁶¹⁾ consumavit
 Vitam per martirium
 Bina decoravit suum
 Aureola premium.

 Ihesu bone, deprecamur
 Ut Herene precibus
 In presenti sic solvamur
 A peccati^b nexibus
 Quod post mortem iungamur
 Angelorum cetibus.

Patri dentur ...

⁽⁶⁹⁾ confirmavit rex, *em D.*

⁽⁶⁰⁾ *em B:* victrix.

⁽⁶¹⁾ atque tandem, *em B.*

^a No texto: solium.

^b No texto: amplexati.

Vers. Audivit et leta.

Ad Benedictus ana. Implens sponsa sponsi consilia, manum suam misit ad fortia mundi, atque celi, quia omnia ⁽⁸²⁾ *sequens nuda nudi vestigia.*

Ps. Benedictus. Oratio ut supra.

Deinde commemoratio de Sancto Caprasio martire.

Per horas diei antiphone de Laudibus.

Capitula, responsoria brevia et cetera alia dicantur de Communi virginum, preter ista que secuntur.

AD VESPERAS

Ane: Feminarum quondam, cum aliis III^{or} sequentibus antiphonis de nocturnis et propriis de communi virginum.

Capitulum, hymnus et versiculus ut in primis vesperis.

Ad Magn. ana. O pudoris liliium, martirii rosa, virtutum animarum gemma radiosa, fac nostrum colegium prece preciosa frui post exilium vita gloriosa.

Post. Magn. oratio ut supra.

(Breviarium Bracarense, fs. 330 V.-333 v.).

⁽⁸²⁾ *Em D: fortia mundi, namque reliquit omnia.*